

Тема 11. ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

Визначення власного капіталу, його структура та призначення.

Статутний капітал акціонерного товариства. Порядок формування та зміни статутного капіталу. Облік статутного капіталу акціонерного товариства.

Облік нерозподіленого прибутку, резервного капіталу. Дивіденди.

11.1. Визначення власного капіталу, його структура та призначення

Для початку самостійної господарської діяльності будь-яке підприємство потребує власних джерел її фінансування. В момент створення підприємства таку функцію виконує його початковий капітал, який за своїм матеріальним складом є сукупністю активів, інвестованих засновниками (учасниками).

На цьому етапі підприємство ще не має зовнішньої заборгованості, тому його власний капітал дорівнює вартості активів підприємства

$$\text{Власний капітал} = \text{Активи підприємства}$$

Під час здійснення господарської діяльності підприємство вступає у відносини зі своїми контрагентами (постачальниками, підрядниками), утворюючи поточні зобов'язання по взаємних розрахунках, а також набуває зобов'язань, пов'язаних із здійсненням своєї діяльності перед працівниками у вигляді заробітної плати та державою у вигляді податків. Крім поточних зобов'язань підприємство може використовувати довгострокові залучені кошти (кредити, облігаційні позики тощо).

Само підприємство є власником усього майна та інших активів, набутого ним на законних підставах. Однак право власності підприємства на набуті ним активи та право власності засновників (учасників) підприємства відрізняються за своїм обсягом, оскільки право вимоги щодо активів підприємства мають також його кредитори. При цьому боргові зобов'язання перед кредиторами підприємства задовольняються за рахунок активів підприємства в першочерговому порядку.

Таким чином, для визначення вартості власного капіталу (тобто капіталу, який належить власникам підприємства) необхідно вирахувати з вартості його активів суму боргових зобов'язань підприємства

$$\text{Власний капітал} = \text{Активи підприємства} - \text{Зобов'язання підприємства}$$

Це рівняння показує визначену на конкретну дату вартість частки активів підприємства, яка залишиться у власності його засновників (учасників) за умови погашення боргів підприємства і є основою для загального визначення поняття власного капіталу.

Власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. Власний капітал відображається в балансі одночасно з відображенням активів або зобов'язань, які призводять до його зміни.

Сума власного капіталу, відображена у фінансовій звітності, показує лише облікову, а не ринкову вартість прав власників підприємства, оскільки цілком залежить від застосованих методів оцінки активів та зобов'язань підприємства.

Структура власного капіталу

Подрібнення та групування елементів власного капіталу дозволяє виявити джерела його формування.

Відповідно до цього критерію власний капітал можна поділити на:

1. Сплачений капітал

Вкладений капітал – капітал, внесений власниками підприємства (статутний капітал, пайовий капітал, додатково оплачений капітал). Сума вкладеного капіталу може збільшуватись також внаслідок конвертування боргових зобов'язань підприємства в акції або частки (паї).

Дарчий капітал – капітал, отриманий підприємством від інших осіб у вигляді безоплатно одержаних активів (додатково отриманий капітал).

2. Накопичений капітал

Капітал від переоцінки – додатковий капітал, сформований внаслідок дооцінки активів, яка здійснюється у випадках, передбачених чинним законодавством та відповідно до положень бухгалтерського обліку.

Нерозподілений прибуток – частина чистого прибутку, що не була розподілена між власниками.

За ступенем фіксації власний капітал можна поділити на:

Зареєстрований капітал – умовно постійний капітал, сума якого визначається в установчих документах (статутний капітал, пайовий капітал).

Незареєстрований капітал – умовно змінний капітал, який включає додатковий капітал та нерозподілений прибуток.

За критерієм **персоніфікації** зареєстрований капітал є персоніфікованим капіталом (тобто капіталом з визначеними частками та їх власниками), а незареєстрований капітал є неперсоніфікованим (тобто визначеним лише в загальній вартості окремих його елементів та належним усім співвласникам підприємства).

Загальні визначення структурних елементів та показників власного капіталу набувають специфічних особливостей в залежності від організаційної форми відповідного підприємства. Ці особливості зумовлені насамперед нормами законодавства країни, в якому розташовано підприємство, якими встановлено організаційні форми підприємств та вимогами щодо порядку формування та руху власного капіталу цих підприємств.

Звичайно структура власного капіталу включає такі основні елементи та їх визначення:

Статутний капітал, пайовий капітал.

Додатковий вкладений капітал.

Інший додатковий капітал.

Резервний капітал.

Нерозподілений прибуток.

Крім цих основних складових елементів власного капіталу можуть бути визначені також коригуючі показники, які відображають рух власного капіталу в процесі його формування та управління цим капіталом.

До коригуючих показників власного капіталу належать:

Неоплачений капітал.

Вилучений капітал.

Статутний капітал	вдображає зафіксовану в установчих документах загальну вартість активів, які внеском власників (учасників) до капіталу підприємства	Записи по рахунку «Статутний капітал» виконуються тільки у разі збільшення або зменшення статутного капіталу, яке здійснюється в установленому порядку та після внесення відповідних змін в установчі документи підприємства. За кредитом рахунка відображається збільшення статутного капіталу, за дебетом – його зменшення, а у баланс – сальдо по цьому рахунку. Синтетичний облік статутного капіталу ведуть за ознаками власності (наприклад, види акцій). Аналітичний облік статутного капіталу ведеться по кожному засновнику (учаснику), акціонеру підприємства.
Додатковий вкладений капітал	акціонерні товариства показують суму, на яку вартість реалізованих випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість	Для акціонерних товариств різниця між ціною реалізованих випущених ними акцій та їх номінальною вартістю має назву «Емсійний дохід». Облік додаткового вкладеного капіталу здійснюється на відповідних субрахунках рахунка «Додатковий капітал».
Інший додатковий капітал	вдображає суму дооцінки необоротних активів, вартість активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб, та інші види додаткового капіталу	На субрахунку «Дооцінка активів» відображається сума дооцінки активів, яка здійснюється у випадках, передбачених МСФЗ. На субрахунку «Безоплатно отримані необоротні активи» відображається вартість необоротних активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших осіб. Інші види додаткового капіталу відображаються на субрахунку «Інший додатковий капітал».

<p>Резервний капітал</p>	<p>вдображає суму резервів, створених за рахунок чистого прибутку підприємства відповідно до чинного законодавства або установчих документів</p>	<p>Для узагальнення інформації про стан та рух резервного капіталу підприємства, створеного згідно з чинним законодавством та засновницькими документами за рахунок нерозподіленого прибутку, використовуються рахунок «Резервний капітал». В Україні норматив формування резервного капіталу підприємств встановлено для господарських товариств в розмірі не менше 25 відсотків статутного капіталу. Розмір щорічних відрахувань на поповнення резервного капіталу передбачається установчими документами та здійснюються за рахунок чистого прибутку, але не може бути меншим 5 відсотків його загальної вартості. Аналітичний облік резервного капіталу ведеться по його видах та напрямках використання. Резервний капітал призначається на покриття непередбачених витрат, збитків, на сплату боргів підприємства при його ліквідації. Залишки невикористаних коштів переходять на наступний рік.</p>
<p>Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)</p>	<p>вдображає суму прибутку, яка реінвестована у підприємство, або суму непокритого збитку вираховується при визначенні суми власного капіталу</p>	<p>Нерозподілений прибуток – складовою частиною власного капіталу, тобто це прибуток, який залишається у розпорядженні підприємства після виплати доходів власникам та формування резервного капіталу. Оскільки на рахунку «Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)» може бути як кредитове, так і дебетове сальдо, в баланс може бути як позитивний, так і негативний показник. В останньому випадку він повинен бути записаний у круглих дужках. В кореспонденції з цим рахунком відображається також виправлення помилок за минулий рік, що виявлені у поточному році.</p>
<p>Неоплачений капітал</p>	<p>вдображає суму заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу. Ця сума вираховується при визначенні величини власного капіталу</p>	<p>Цей показник відображає ту частку статутного капіталу, яка ще не внесена учасниками, тобто, зменшує власний капітал підприємства. Відповідно, цей показник завжди має негативне значення та відображається в баланс у дужках. За дебетом рахунка «Неоплачений капітал» відображається заборгованість засновників (учасників) господарського товариства за внесками до статутного капіталу підприємства, вартість яких визначена відповідними угодами. Цей показник формується в момент реєстрації статутного капіталу підприємства та зменшується при здійсненні учасниками внесків. Погашення заборгованості за внесками до статутного капіталу відображається за кредитом цього рахунка. Після здійснення всіх внесків учасниками сальдо на рахунку «Неоплачений капітал» не залишається. Аналітичний облік неоплаченого капіталу ведеться за видами розміщених неоплачених акцій (для акціонерних товариств) та по кожному засновнику (учаснику) підприємства.</p>
<p>Вилучений капітал</p>	<p>вдображає фактичну собівартість акцій власноземі або часток, викуплених товариством у його учасників. Сума вилученого капіталу вираховується при визначенні величини власного капіталу</p>	<p>Облік вилученого капіталу здійснюється у випадках: – викупу власних акцій (часток) у акціонерів (учасників) з метою їх перепродажу; – анулювання (зменшення статутного капіталу). За дебетом рахунка «Вилучений капітал» відображається фактична собівартість акцій власноземі або часток, викуплених господарським товариством у його акціонерів (учасників), за кредитом – вартість анульованих або перепроданих акцій (часток). Показник вилученого капіталу має негативне значення та зменшує суму власного капіталу підприємства. У баланс показник цього рядка відображається у дужках</p>

11.2. Статутний капітал акціонерного товариства

Статутний фонд (капітал) акціонерного товариства створюється за рахунок вкладів засновників (акціонерів) в обмін на акції Товариства. Розмір статутного фонду дорівнює сумі номінальних вартостей випущених акцій. В Україні розмір статутного фонду акціонерного товариства не може бути менше 1250 мінімальних заробітних плат.

Рішення про збільшення розміру статутного фонду Товариства приймається Загальними зборами акціонерів. Якщо збільшення передбачається не більш як на 1/3, воно може здійснюватись за рішенням Правління за умови, що це передбачено Статутом товариства.

Після проведення установчих зборів та реєстрації випуску акцій та статуту товариства в установленому чинним законодавством порядку товариство відображає в обліку фактично сформований статутний капітал.

Облік статутного капіталу здійснюється на рахунку «Статутний капітал», який призначено для обліку та узагальнення інформації про стан та рух статутного капіталу підприємства. Сальдо на цьому рахунку повинно відповідати розміру статутного капіталу, який зафіксовано в установчих документах підприємства, і дорівнювати сумарній номінальній вартості випущених акцій товариства.

На суму зареєстрованого статутного капіталу		
Неоплачений капітал	xx	
Статутний капітал		xx

Рахунок «Неоплачений капітал» призначений для узагальнення інформації про зміни у складі неоплаченого капіталу підприємства. За дебетом рахунка відображається заборгованість засновників (учасників) за внесками до статутного капіталу підприємства, а також номінальна вартість розміщених неоплачених акцій. За кредитом – погашення заборгованості за внесками до статутного капіталу (номінальна вартість сплачених акцій). Сальдо рахунка відображає заборгованість засновників (учасників) за внесками до статутного капіталу підприємства на кінець звітної періоду і вираховується при визначенні підсумкової суми власного капіталу.

Аналітичний облік неоплаченого капіталу ведеться за видами розміщених неоплачених акцій і кожному засновнику (учаснику) підприємства.

Приклад

Громадяни А, В, С та Приватне підприємство «Х» вирішили заснувати Відкрите акціонерне товариство «У» (ВАТ «У»). Ними було зареєстровано інформацію про випуск акцій ВАТ «У» та об'явлено передплату терміном 6 місяців на 1 000 000 акцій номінальною вартістю однієї акції 1 грн. з розміщенням акцій за номінальною вартістю.

Внески засновників в оплату 280 000 акцій було здійснено в повному обсязі:

Засновником А в якості внеску до статутного фонду внесено грошові кошти в національній валюті на суму 30 000 грн.

Засновником В в якості внеску до статутного фонду внесені відповідним чином оформлені права на винахід (за оціночною вартістю) 50 000 грн.

Засновником С в якості внеску до статутного фонду внесені відповідним чином оформлені акції ВАТ «Р» в кількості 1000 шт. номінальною вартістю 10 грн. кожна, за сумарною оціночною вартістю 50 000 грн.

Засновником ПП «Х» в якості внеску до статутного фонду внесені (за оціночною вартістю) верстати на суму 100 000 грн. та сировина 50 000 грн.

Передплатникам акцій було визначено умову внесення на момент підписки 30 % вартості акцій грошовими коштами.

За період передплати, крім акцій засновників, було підписано 1 025 000 акцій. Передплатникам акцій було внесено на момент підписки 30 % вартості акцій грошовими коштами в національній валюті безготівковими розрахунками (307500).

Після закінчення терміну підписки за рішенням установчих зборів зайва підписка була частково відхилена на 300 000 акцій та кошти, внесені особами, яким було відмовлено в підписці (90000 грн.), були повернені.

Після проведення установчих зборів та реєстрації випуску акцій та статуту товариства із зазначенням фактично сформованого статутного капіталу в обліку було відображено статутний капітал ВАТ «У».

На суму зареєстрованого статутного капіталу ВАТ «У»		
Неоплачений капітал (в розр'язі засновників (акціонерів) товариства)	1005000	
Статутний капітал		1005000

На суму грошових коштів, внесених Засновником А		
Рахунки в національній валюті	30000	
Неоплачений капітал (субрахунок засновника А)		30000

На суму прав на винахід (за оціночною вартістю), внесених Засновником В		
Права на об'єкти промислової власності	50000	
Неоплачений капітал (субрахунок засновника В)		50000

На суму акцій ВАТ «Р» (за оціночною вартістю), внесених Засновником С		
Інвестиційне пов'язаним сторонам	50000	
Неоплачений капітал (субрахунок засновника С)		50000

На суму сировини (за оціночною вартістю), внесеної Засновником ПП«Х»		
Сировина та матеріали	50000	
Неоплачений капітал (субрахунок засновника ПП«Х»)		50000

На суму верстатів (за оціночною вартістю), внесених Засновником ПП«Х»		
Машини та обладнання	100000	
Неоплачений капітал (субрахунок засновника ПП«Х»)		100000

На суму грошових коштів, внесених передплатниками		
Рахунки в національній валюті	217500	
Неоплачений капітал (в розрізі передплатників)		217500

Згідно з чинним законодавством, акціонер у строки, встановлені установчими зборами, але не пізніше року після реєстрації акціонерного товариства зобов'язаний оплатити повну вартість акцій. У разі несплати у встановлений строк акціонер, якщо інше не передбачено статутом товариства, сплачує за час прострочки 10 відсотків річних від суми простроченого платежу. При несплаті протягом 3 місяців після встановленого строку платежу акціонерне товариство має право реалізувати ці акції в порядку, встановленому статутом товариства.

Додатковий внесений капітал

Розміщення акцій товариства не завжди відбувається за номінальною вартістю. Особливо це характерно для розміщення акцій другого і наступних випусків, коли акціонерне товариство вже продемонструвало результати своєї господарської діяльності і його акції отримали ринкову вартість. Ринкова ціна акцій товариства відбиває рівень оцінки інвесторами привабливості вкладання коштів у власний капітал конкретного товариства. Безумовно, вплив інформації про діяльність товариства може бути як позитивним так і негативним. Відповідно ринкова вартість акцій може коливатися як вище номінальної вартості, так і нижче.

На жаль, в сучасному українському законодавстві можливість неефективного господарювання акціонерних товариств не передбачена взагалі. Таким чином з двох можливих відхилень ринкової вартості акцій від їх номінальної вартості передбачена тільки позитивна різниця, яка називається емісійним доходом.

Емісійний дохід – це сума перевищення доходів, отриманих підприємством від первинної емісії (випуску) власних акцій та інших корпоративних прав над номіналом таких акцій (інших корпоративних прав).

Слід зазначити, що таке визначення емісійного доходу є більш вузьким, ніж те, яке використовується в світовій практиці, оскільки прив'язує це поняття лише до первинної емісії акцій, залишаючи поза увагою вторинну емісію акцій, які акціонерне товариство тимчасово вилучає з обігу.

Відповідно облік емісійного доходу здійснюється по кредиту рахунка «Додатковий капітал», призначеному для узагальнення інформації про суми, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість.

Таким чином, при підписці на акції за ціною вище за номінальну облік розрахунків після реєстрації статутного капіталу буде мати додаткове відображення різниці між номінальною вартістю розміщених акцій та ціною їх придбання акціонерами.

Сума емісійного доходу (згідно з договорами з засновниками (передплатниками))		
Неоплачений капітал	xx	
Емісійний дохід		xx

Погашення заборгованості зі сплати емісійного доходу здійснюється у складі платежів по погашенню заборгованості за підпискою.

Сальдо рахунка «Неоплачений капітал» після закінчення розрахунків дорівнюватиме нулю.

Для більш повного висвітлення операцій, які можуть вплинути на розмір додаткового вкладеного капіталу згідно з загальноприйнятою світовою практикою, нижче наводяться найбільш поширені операції з цінними паперами власного випуску, що призводять до зміни в додатково внесеному капіталі.

Операції, що призводять до зменшення в додатково внесеному капіталі	Операції, що призводять до збільшення в додатково внесеному капіталі
1. Розміщення акцій по вартості нижче номінально	1. Розміщення акцій по вартості вище номінально
2. Придбання чи продаж викуплених акцій вище номінально вартості/ або попередньо виплачено вартості (при обліку методом номінально вартості)	2. Придбання чи продаж викуплених акцій нижче номінально вартості/ або попередньо виплачено вартості (при обліку методом номінально вартості)
3. Продаж викуплених акцій нижче вартості придбання (при веденні обліку методом затрат)	3. Продаж викуплених акцій вище вартості (при веденні обліку методом затрат)
	4. Отримання в дарунок раніше розміщених акцій чи інших активів
Операції, що можуть призводити до зменшення в додатково внесеному капіталі	Операції, що можуть призводити до збільшення в додатково внесеному капіталі
1. Конвертація привілейованих акцій, що конвертуються	1. Конвертація привілейованих акцій, що конвертуються
2. Анулювання в'дзивних привілейованих акцій	2. Анулювання в'дзивних привілейованих акцій
	3. Конвертація облігацій, що конвертуються

Вилучений капітал

Викуп акцій

Акціонерне товариство може розміщувати акції серед акціонерів, а потім викупувати їх. Такі акції іноді називають «казначейськими» або резервними. Викуп акцій в резерв товариства не означає скорочення числа випущених акцій, а впливає тільки на кількість акцій в обігу.

Викуплені власні акції – прості або привілейовані акції, що були продані, а потім викуплені емітентом (акціонерним товариством, що їх випустило), та не були повторно випущені ним в обіг або анульовані.

Згідно з чинним законодавством, акціонерне товариство може викупувати в акціонера акції, що належать йому, для їх наступного перепродажу, розповсюдження серед своїх працівників або анулювання. Ці акції повинні бути реалізовані або анульовані в строк не більше одного року. Протягом цього періоду розподіл прибутку, а також голосування і визначення кворуму на загальних зборах акціонерів провадиться без урахування придбаних акціонерним товариством власних акцій.

Акціонерне товариство має право викупити у акціонера оплачені ним акції тільки за рахунок сум, що перевищують статутний фонд. Вирішення питань про викуп товариством акцій власного випуску здійснюється загальними зборами акціонерного товариства, якщо ці повноваження не були передані зборами іншим органам товариства (спостережній раді або правлінню).

Викуп товариством власних акцій може переслідувати декілька цілей, серед яких найбільше характерними є:

- стабілізація або підвищення ринкового курсу акцій;
- наступний перепродаж викуплених акцій співробітникам компанії (або преміювання їх цими акціями);
- використання викуплених акцій у якості засобу оплати для придбання інших цінних паперів;
- підвищення у майбутньому прибутку на одну акцію;
- скорочення дивідендних виплат за рахунок зниження числа акцій у акціонерів;
- запобігання поглинання товариства за допомогою скупки його акцій.

Викуплені акції не є активом. З погляду бухгалтерського обліку викуп акцій в резерв означає одночасно і скорочення капіталу власників компанії, і скорочення її активів, у той час як продаж акцій означає збільшення і того, і іншого.

В світовій практиці припускається використання двох методів обліку викуплених акцій.

Метод номінальної вартості (облік викупу і перепродажу акцій здійснюється як дві непов'язані операції: перша з яких – викуп та уявне анулювання викуплених акцій, друга – випуск викуплених акцій як нових). В цьому випадку викуплені акції враховуються за номінальною вартістю на рахунку, що є контррахунком до рахунка статутного капіталу (зменшує його), а різниця при викупі враховується відповідно по кредиту рахунка додаткового внесеного капіталу (якщо ціна викупу нижча за номінальну вартість акцій) або по дебету рахунка додатково внесеного капіталу в межах кредитового сальдо цього рахунка, а в разі нестачі кредитового сальдо цього рахунка залишок відноситься на зменшення нерозподіленого прибутку (якщо ціна викупу вища за номінальну вартість акцій). Перепродаж викуплених акцій обліковується в порядку, визначеному для первинного випуску акцій, з тією різницею, що перепродаж акцій може здійснюватися за ціною нижче номінальної вартості. В цьому випадку негативна різниця покривається за рахунок залишку додаткового внесеного капіталу, а при його нестачі – за рахунок нерозподіленого прибутку.

Метод витрат (облік викупу і перепродажу викуплених акцій здійснюється як одна комплексна операція). Згідно з цим методом викуп і наступний перепродаж викуплених акцій розглядаються як одна операція, що складається з двох частин. При викупі вартість викуплених акцій ставиться на дебет рахунка «Викуплені (вилучені) акції». По кожній з категорій викуплених акцій (простим і привілейованим) ведеться окремий рахунок, на якому сума викуплених акцій даного типу відображається за дебетом та дорівнює сумі, витраченій на викуп цих акцій, відображеній за кредитом рахунків грошових коштів або інших активів, використаних для оплати викупу акцій. При наступному продажу рахунок викуплених акцій кредитується на суму проданих акцій. Відповідний запис робиться на дату перепродажу. При продажу викуплених акцій за ціною, що перевищує ціну їхнього викупу, сума перевищення ціни викупу відноситься на збільшення додаткового вкладеного капіталу (за кредитом відповідного рахунка). При зворотній ситуації (продажі нижче ціни викупу) різниця відноситься на дебет рахунка додаткового вкладеного капіталу (тобто зменшує його). Якщо ж при цьому сума різниці перевищує сальдо цього рахунка, її залишок відноситься на рахунок нерозподіленого прибутку.

На кінець облікового періоду рахунок викуплених акцій відображається в звітності зі знаком «мінус» як загальне скорочення сукупної вартості власного капіталу – вилучений капітал. При цьому рахунки вкладеного капіталу, сформовані при первинному розміщенні акцій, не змінюються.

При використанні обох методів суми власного капіталу товариства, відображені в звітності, залишаються однаковими, незважаючи на розходження в показниках по його окремих структурних елементах.

Нормативними документами з бухгалтерського обліку в Україні для операцій з викупу власних акцій передбачено використання методу витрат. Викуплені власні акції обліковуються за фактичною вартістю їх придбання. Ця операція зменшує як активи, так і власний капітал товариства.

Облік викуплених акцій власного випуску здійснюється товариством за дебетом рахунка «Вилучений капітал». Рахунок «Вилучений капітал» ніколи не має кредитового сальдо. Дебетове сальдо цього рахунка показує вартість придбання акцій, якими продовжує володіти товариство на дату складання бухгалтерського балансу і відображається в балансі від'ємними числами. Аналітичний облік вилученого капіталу в цьому випадку ведеться за видами акцій.

Викуп повністю оплачених акцій у акціонерів самим акціонерним товариством		
Вилучені акції	ХХ	
Розрахунки за іншими виплатами (викуп акцій – за субрахунками відповідних акціонерів)		ХХ

Розрахунок з акціонерами, які продали належні їм акції товариству, здійснюється в порядку, визначеному укладеними з ними угодами.

Здійснення розрахунку за викуплені товариством акції власного випуску		
Розрахунки за іншими виплатами (викуп акцій – за субрахунками відповідних акціонерів)	Хх	
Каса Рахунки в банках		ХХ

Номінальна вартість викуплених товариством акцій відображається в бухгалтерському обліку товариства як зміна структури статутного капіталу, закріпленого в установчих документах.

Приклад

Після закінчення дворічного терміну володіння акціями ВАТ «У» один з засновників (ромадянин А) вирішив продати належні йому акції товариству. Згідно зі статутом товариства вирішення питань про придбання акцій власного випуску віднесено до компетенції правління товариства. З акціонером А була укладена угода про викуп належних йому акцій в кількості 30000 шт. загальною номінальною вартістю 30000 грн. за ціною викупу 1.5 номінальної вартості зі сплатою грошовими коштами безготівковим розрахунком протягом 30 днів з моменту передачі акцій, про що була укладена відповідна угода.

Акції, передані засновником А у власність акціонерного товариства		
Вилучені акції	45000	
Розрахунки за іншими виплатами (викуп акцій – за субрахунком засновника А)		45000

Розрахунок з засновником А здійснено на 30 день з дати передачі ним акцій акціонерному товариству.

Здійснення розрахунку за викупленим товариством акцій власного випуску		
Розрахунки за іншими виплатами (викуп акцій – за субрахунком засновника А)	45000	
Рахунки в банках		45000

Відображена зміна структури статутного капіталу, закріпленого в установчих документах

Отримані акції самим акціонерним товариством		
Статутний капітал (субрахунок засновника А)	30 000	
Статутний капітал (субрахунок акціонерного товариства)		30000

Операції з викупленими акціями

Акціонерне товариство може викупувати в акціонера акції, що належать йому, для:

- наступного перепродажу;
- розповсюдження серед своїх працівників;
- анулювання.

Ці акції повинні бути реалізовані або анульовані в строк не більше одного року.

З перелічених операцій з викупленими акціями лише анулювання цих акцій змінює (зменшує) кількість випущених акцій і, відповідно, статутний капітал акціонерного товариства, тому це питання буде розглянуто при описі порядку зменшення статутного капіталу акціонерного товариства.

Всі інші операції з викупленими акціями не призводять до зміни кількості випущених акцій та розміру статутного капіталу і спричиняють лише зміни в структурі власного капіталу за іншими його складовими частинами.

Основною операцією, здійснюваною товариством з викупленими акціями власного випуску, є їх наступний перепродаж.

При цьому основною відмінністю перепродажу від первинного розміщення акцій є те, що викуплені акції можуть бути випущена знову, за ціною як вище, так і нижче номінальної вартості, у той час коли при первинному випуску акції розміщення нижче номінальної вартості в Україні остаточно не врегульовано, а в деяких країнах безпосередньо заборонено.

Отримані кошти в оплату повторно розміщуваних акцій		
Каса	Хх	
Рахунки в банках	хх	
Розрахунки з іншими кредиторами (субрахунки в розриві покупців акцій)		хх

Вартість перепроданих акцій відображається за кредитом рахунка 45 «Вилучений капітал».

Списані повторно розміщені викуплені акції за ціною зворотного викупу		
Розрахунки з іншими кредиторами (субрахунки в розриві покупців акцій)	хх	
Вилучені акції		хх

За загальноприйнятими правилами бухгалтерського обліку операції товариства з продажу, зворотного викупу і перепродажу його акцій безпосередньо не повинні впливати на рівень чистого прибутку за обліковий період. Будь-яка різниця між сумою сплачених та отриманих коштів при здійсненні операції зі зворотного викупу та перепродажу акцій повинна відображатися коректувальним проведенням за рахунок додатково оплаченого (внесеного) капіталу.

Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку забороняють акціонерним товариствам збільшувати свій прибуток за рахунок операцій з інвестування у власні акції. Цю різницю не відображають як дохід, як це було б зроблено при реалізації будь-якого іншого активу (наприклад, інвестиції у цінні папери інших емітентів). В основі такого підходу лежить облікова концепція, яка констатує, що «прибутки та збитки» від операцій з власними акціями корпорації відображають у статтях бухгалтерського балансу з обліку власного капіталу, а не звіту про прибутки та збитки. Коли викуплені власні акції продаються вище ціни їх зворотного викупу, на надлишок кредитується рахунок «Додатковий капітал».

Списано перевищення ціни повторного розміщення викуплених акцій над ціною зворотного викупу		
Розрахунки з іншими кредиторами (субрахунки в розрізі покупців акцій)	Xx	
Інший додатковий капітал		xx

Якщо викуплені акції випущені повторно за ціною нижче вартості зворотного викупу, то різниця відраховується із сальдо рахунка «Додатковий капітал». Якщо ж сальдо такого рахунка не існує або його недостатньо для покриття надлишку вартості зворотного викупу над ціною повторного випуску, то цей надлишок записується на рахунок використання прибутку у звітному періоді, тобто в будь-якому випадку збиток не фіксується.

Списано перевищення ціни зворотного викупу над ціною повторного розміщення		
Емсійний дохід	Xx	
Інший додатковий капітал	Xx	
Прибуток, використаний у звітному періоді	xx	
Розрахунки з іншими кредиторами (субрахунки в розрізі покупців акцій)		xx

З погляду бухгалтерського обліку, операції по розповсюдженню товариством серед своїх працівників викуплених акцій власного випуску повністю підпадають під всі вимоги щодо обліку перепродажу таких акцій. Єдиною відмінністю операції по розповсюдженню від операції по перепродажу є те, що погашення заборгованості робітника за отримані акції відбувається за рахунок зустрічного погашення заборгованості товариства перед цим робітником по нарахованій заробітній платі та преміях, відображених за кредитом рахунка «Розрахунки за заробітною платою» (субрахунки в розрізі працівників – отримувачів акцій)

При цьому слід враховувати, що чинним податковим законодавством передбачено звільнення від обкладання прибутковим податком з громадян доходів, спрямованих ними у джерела виплати на придбання акцій товариства, в якому вони працюють.

Номінальна вартість викуплених товариством акцій, повторно випущених в обіг, відображається в бухгалтерському обліку товариства як зміна структури статутного капіталу.

Приклад

ВАТ «У» здійснює повторне розміщення раніше викуплених у засновника акцій в кількості 20000 шт. номінальною вартістю 1 грн. за акцію, загальною балансовою вартістю 30000 грн. за грошові кошти безготівковим розрахунком

При цьому знайдено

Покупця 1 на 5000 акцій за ціною, яка дорівнює ціні викупу

Покупця 2 на 10000 акцій за ціною, яка дорівнює 0,8 номінальної вартості акцій

Покупця 3 на 5000 акцій за ціною, яка дорівнює 1,6 номінальної вартості акцій

Отримані кошти в оплату повторно розміщуваних акцій від Покупця 1 (5000 · 1,5 = 7500 грн.)

Передано 5000 акцій

Отримані кошти в оплату повторно розміщуваних акцій від Покупця 1		
Рахунки в банках	7500	
Розрахунки з іншими кредиторами (субрахунок Покупця 1)		7500
Списано повторно розміщені викуплені акції за ціною зворотного викупу		
Розрахунки з іншими кредиторами (субрахунок Покупця 1)	7500	
Вилучені акції		7500

Розділ 3. ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ТА ФІНАНСОВІ ЗВІТНІСТЬ

Зміна структури статутного капіталу		
Статутний капітал (субрахунок акціонерного товариства)	5 000	
Статутний капітал (субрахунок Покупця 1)		5000

Отримані кошти в оплату повторно розміщуваних акцій від Покупця 2 ($1000 \cdot 0,8 = 8000$ грн.)

Передано 10000 акцій

Отримані кошти в оплату повторно розміщуваних акцій від Покупця 2		
Рахунки в банках	8000	
Розрахунки з іншими кредиторами (субрахунок Покупця 2)		8000
Списано повторно розміщені викуплені акції за ціною зворотного викупу		
Розрахунки з іншими кредиторами (субрахунок Покупця 2)	15000	
Вилучені акції		15000
Списано перевищення ціни зворотного викупу над ціною повторного розміщення		
Емісійний дохід	7000	
Розрахунки з іншими кредиторами (субрахунок Покупця 2)		7000
Зміна структури статутного капіталу		
Статутний капітал (субрахунок акціонерного товариства)	10 000	
Статутний капітал (субрахунок Покупця 2)		10 000

Отримані кошти в оплату повторно розміщуваних акцій від Покупця 3 ($5000 \cdot 1,6 = 8000$ грн.)

Передано 5000 акцій

Отримані кошти в оплату повторно розміщуваних акцій від Покупця 3		
Рахунки в банках	8000	
Розрахунки з іншими кредиторами (субрахунок Покупця 3)		8000
Списано повторно розміщені викуплені акції за ціною зворотного викупу		
Розрахунки з іншими кредиторами (субрахунок Покупця 3)	7500	
Вилучені акції		7500
Списано перевищення ціни повторного розміщення викуплених акцій над ціною зворотного викупу		
Розрахунки з іншими кредиторами (субрахунок Покупця 3)	500	
Інший додатковий капітал		500
Зміна структури статутного капіталу		
Статутний капітал (субрахунок акціонерного товариства)	5 000	
Статутний капітал (субрахунок Покупця 3)		5000

Зміни статутного капіталу

Збільшення статутного капіталу

Акціонерне товариство має право збільшувати статутний фонд, якщо всі раніше випущені акції повністю сплачені за вартістю не нижче номінальної.

Збільшення статутного фонду здійснюється в порядку, встановленому Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку шляхом:

- випуску нових акцій;
- обміну облігацій на акції;
- збільшення номінальної вартості акцій.

Збільшення статутного фонду здійснюється за рішенням Загальних зборів акціонерів. Збільшення статутного фонду акціонерного товариства не більше як на 1/3 може бути здійснено за рішенням Правління, за умови, що таке передбачено статутом.

Додатковий випуск акцій

Додатковий випуск акцій можливий у тому разі, коли попередні випуски акцій були зареєстровані і всі раніше випущені акції повністю оплачені за вартістю, не нижче номінальної. Додаткові акції випускаються з тою ж самою номінальною вартістю, що і акції попередніх випусків. Підписка на додатково випущені акції провадиться на загальних засадах.

Акціонери користуються переважним правом на придбання додатково випущених акцій. Зміни статуту, пов'язані із збільшенням статутного фонду, повинні бути зареєстровані органом, що зареєстрував статут акціонерного товариства, після реалізації додатково випущених акцій.

Формування додаткового капіталу (емісійного доходу) у випадку розміщення акцій нового випуску за ціною, відмінною від номінальної вартості акцій, та погашення заборгованості передплатників обліковується аналогічно обліку першого випуску акцій.

Збільшення номінальної вартості акцій

З метою збільшення статутного капіталу з одночасним збереженням кількості випущених акцій, складу акціонерів та підвищення ринкової вартості акцій товариства можливо здійснення збільшення номінальної вартості акцій товариства.

Ця операція на перший погляд подібна до консолідації акцій, однак має зовсім інший економічний зміст. На відміну від консолідації, при якій статутний капітал залишається незмінним, а зменшується лише кількість акцій, яким він оформлений (з пропорційним збільшенням їх номінальної вартості), збільшення номінальної вартості акцій викликано залученням додаткових коштів акціонерів у статутний капітал і, відповідно, збільшення розміру самого статутного капіталу без зменшення кількості випущених акцій.

При цьому випуск попередніх акцій анулюється і вони обмінюються на акції нового випуску з більшою номінальною вартістю у співвідношенні «один до одного». Наприклад, збільшивши статутний капітал вдвічі, товариство повинно замість однієї старої акції номінальною вартістю 1 грн. видати акціонеру одну нову акцію номінальною вартістю 2 грн.

Збільшення статутного капіталу, незалежно від того, як воно оформлено (додатковим випуском акцій або збільшенням номінальної вартості акцій) відбувається за наявності джерел збільшення статутного капіталу.

До основних джерел формування статутного капіталу належать:

- додаткові внески акціонерів (підписчиків);
- реінвестування нарахованих дивідендів (вплата дивідендів акціями) або прибутку;
- суми дооцінки основних засобів товариства.

Таким чином, лише залучення додаткових внесків спричинює збільшення власного капіталу товариства. Реінвестування дивідендів (або прибутку) та використання сум дооцінки основних засобів лише призводять до зміни структури власного капіталу (збільшення статутного капіталу за рахунок відповідного зменшення нерозподіленого прибутку або додаткового капіталу у вигляді дооцінки активів).

Реінвестування дивідендів

Акціонерне товариство може оголосити дивіденди, сплачувані акціями, з метою:

- збереження оборотного капіталу товариства (за рахунок уникнення грошових виплат);
- зниження ринкової ціни акції, збільшивши кількість акцій, які знаходяться в обігу (хоча цієї цілі як такої легше досягти роздрібненням акцій (див. Роздрібнення);
- уникнення подвійного оподаткування, тому що подібний розподіл, якщо він відповідає визначеним умовам, не розглядається як прибуток і відповідно не оподатковується податком;
- збільшення зареєстрованого капіталу товариства за рахунок перерозподілу нерозподіленого прибутку (незареєстрованої частини власного капіталу).

Дивіденди, сплачені акціями, як правило, складаються з простих акцій, випущених для власників простих акцій. При цьому, здебільшого, виплата дивідендів акціями здійснюється на пропорційній основі. Пропорційна основа означає, що кожний акціонер одержує додаткові акції відповідно до процента акцій, якими він вже володіє. Акціонер, який має 10 процентів акцій в обігу, одержить 10 процентів будь-яких додаткових акцій, випущених як дивіденди. Завдяки цьому дивіденди, сплачені акціями, не змінюють пропорційну частку власності кожного акціонера, а також не впливають на загальний власний капітал товариства-емітента (при повному реінвестуванні дивідендів).

Зокрема, в Україні стимулюється саме пропорційна основа виплати дивідендів акціями. Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» передбачено звільнення дивідендів, сплачених акціями, від податку на дивіденди лише за умови пропорційної основи їх виплати.

Твердження про те, що реінвестування дивідендів не змінює вартість власного капіталу, а лише змінює його структуру, є не зовсім коректним, але в багатьох випадках припустимим. Справа в тому, що дивіденди після їх оголошення перестають бути часткою нерозподіленого прибутку і стають заборгованістю (див. Дивіденди), що таким чином зменшує власний капітал товариства на суму прибутку, розподіленого на виплату дивідендів. Таким чином, абстрактно, будь-яке реінвестування дивідендів буде призводити до відповід-

ного збільшення власного капіталу. Однак на практиці, у випадку реінвестування дивідендів, акціонерне товариство одразу оголошує про виплату дивідендів повністю або частково акціями. Таким чином, нарахування заборгованості по дивідендах, що реінвестуються, є умовним та тимчасовим. Тому цим проміжним етапом реінвестування інколи нехтують при прогнозуванні динаміки власного капіталу.

Облік виплати дивідендів акціями здійснюється подібно до збільшення статутного капіталу при випуску додаткових акцій.

На суму збільшення зареєстрованого статутного капіталу товариства		
Неоплачений капітал (в розрз акціонерів товариства)	xx	
Статутний капітал		xx

Різниця між номінальною вартістю розміщених акцій та ціною їх придбання акціонерами відображена як емісійний дохід.

Сума емісійного доходу (згідно з умовами виплати дивідендів акціями)		
Неоплачений капітал	xx	
Емісійний дохід		xx

Суми нарахованих дивідендів, списаних на зменшення заборгованості акціонерів з формування власного капіталу товариства:

Списання сум нарахованих дивідендів на зменшення неоплаченого капіталу		
Розрахунки за нарахованими дивідендами (в розрз засновників акціонерів)	xx	
Неоплачений капітал (в розрз засновників акціонерів)		xx

Приклад

Загальними зборами акціонерів ВАТ «Н» було прийнято рішення про нарахування дивідендів за підсумками 200X року на всю суму нерозподіленого прибутку. В обігу знаходилися всі випущені товариством акції: 2 000 000 простих акцій номінальною вартістю 1 грн./акція

Нерозподілений прибуток товариства після сплати податків на дату оголошення дивідендів становив 100 000 грн.

Загальними зборами акціонерів прийняте рішення про виплату дивідендів акціями нового випуску (реінвестування дивідендів) на половину від суми нарахованих дивідендів 50000 грн.). Акції реалізуються по курсовій вартості 2 грн. за акцію номінальною вартістю 1 грн.

Нараховані дивіденди за рахунок нерозподіленого прибутку		
Прибуток нерозподілений	100000	
Прибуток, використаний у звітному році (нарахований фонд дивідендів)		100000

Визначено коло власників акцій, які мають право на отримання дивідендів (всі власники – резиденти):

Персоніфіковані нараховані дивіденди по отримувачах (акціонерах) на початок виплати (за реєстром власників привілейованих акцій)		
Прибуток, використаний у звітному році (нарахований фонд дивідендів)	100000	
Розрахунки за нарахованими дивідендами (субрахунки отримувачів дивідендів)		100000

Зареєстровано випуск додаткових акцій та збільшення статутного капіталу на номінальну вартість випущених акцій.

На суму збільшення зареєстрованого статутного капіталу товариства		
Неоплачений капітал (в розрз акціонерів товариства)	25 000	
Статутний капітал		25 000

Різниця між номінальною вартістю розміщених акцій та ціною їх придбання акціонерами відображена як емісійний дохід.

Сума емісійного доходу (згідно з умовами виплати дивідендів акціями)		
Неоплачений капітал	25 000	
Емісійний дохід		25 000

Суми нарахованих дивідендів списано на зменшення заборгованості акціонерів з формування власного капіталу товариства:

Списання сум нарахованих дивідендів на зменшення неоплаченого капіталу		
Розрахунки за нарахованими дивідендами (в розрз засновників акціонерів)	50 000	
Неоплачений капітал (в розрз засновників акціонерів)		50 000

Сплатена грошова частка дивідендів наявними грошовими коштами безготівковим розрахунком:

Сплачено грошові дивіденди		
Розрахунки за нарахованими дивідендами (субрахунки отримувачів дивідендів)	35000	
Рахунки в банках		35000

Збільшення статутного капіталу за рахунок індексації балансової вартості основних фондів

Акціонерне товариство, яке відповідно до постанов Кабінету Міністрів України провело індексацію балансової вартості основних фондів, має право збільшити статутний фонд на суму, що не перевищує суми індексації балансової вартості основних фондів, зменшеної на суму індексації зносу за ними шляхом випуску акцій нової номінальної вартості або додаткової кількості акцій існуючої номінальної вартості. При випуску акцій у зв'язку із збільшенням статутного фонду за рахунок індексації основних фондів відкритий продаж акцій не здійснюється, інформація про випуск акцій реєстрації не підлягає.

Для збільшення статутного фонду акціонерне товариство приймає рішення про збільшення статутного фонду на суму індексації основних фондів шляхом випуску акцій нової номінальної вартості або додаткової кількості акцій існуючої номінальної вартості; публікує в установленому порядку повідомлення про збільшення статутного фонду товариства, вносить зміни до статуту, пов'язані зі збільшенням статутного фонду, та реєструє такі зміни в установленому порядку, а також реєструє в органах Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку випуск акцій.

При збільшенні статутного фонду шляхом емісії додаткової кількості акцій здійснюється випуск тієї самої номінальної вартості, яка визначена раніше випущеними акціями. Додаткова кількість акцій розподіляється серед акціонерів пропорційно до їх частки в статутному фонді акціонерного товариства.

При збільшенні статутного фонду шляхом емісії акцій нової номінальної вартості акції попередніх випусків обмінюються на акції нової номінальної вартості відповідно до кількості акцій, якими володіє акціонер.

У разі здійснення емісії акцій нової номінальної вартості або додаткової кількості акцій існуючої номінальної вартості реєстрація попередніх випусків акцій анулюється і реєструвальний орган видає свідоцтво про реєстрацію випуску акцій з урахуванням останньої емісії.

Обмеження терміну обміну акцій та отримання акціонерами додаткової кількості акцій не допускаються.

Таким чином, спрощений порядок реєстрації випуску акцій у зв'язку зі збільшенням статутного капіталу на суму дооцінки основних фондів дозволяє здійснювати спрощений облік такої операції.

Видача додаткових акцій (або обмін попередніх акцій на акції з новою номінальною вартістю)		
Дооцінка активів	xx	
Статутний капітал (в розрізі акціонерів та видів акцій)		xx

Конвертація облігацій в акції

Випуск конвертованих облігацій є одним з методів управління капіталом та обіговими коштами акціонерного товариства. З одного боку, товариство залучає довгострокові позикові кошти (які за рахунок додаткової можливості конвертації у власний капітал товариства є більш дешевими, ніж усередньому на фінансовому ринку), з другого – товариство отримує можливість конвертувати строкові та платні позикові ресурси (заборгованість) у безстроковий та умовно платний власний капітал (статутний капітал та емісійний дохід).

Здійснення конвертації облігацій в акції дозволяє акціонерному товариству:

- зберегти обігові кошти (за рахунок уникнення погашення зобов'язань за облігаціями);
- погасити кредиторську заборгованість за облігаціями;
- збільшити власний капітал;
- покращити структуру балансу товариства та підвищити його кредитоспроможність.

Умови конвертації облігацій в акції, які є додатком до загальних зобов'язань емітента за цим борговим цінним папером, визначаються при їх випуску та стандартно включають: термін, протягом якого можна здійснити обмін, коефіцієнт (або курс) обміну облігацій на акції, вид акцій, на які може бути обмінена облігація.

Конвертація облігацій в акції є правом, але не обов'язком власника облігації. Для емітента виконання умов конвертації за бажанням власника облігації є обов'язковим.

Облік конвертації облігацій в акції здійснюється подібно до збільшення статутного капіталу при випуску додаткових акцій. При цьому заборгованість власників облігацій за придбані акції погашається шляхом зарахування заборгованості перед ними за облігаціями.

На суму збільшення зареєстрованого статутного капіталу товариства		
Неоплачений капітал (в розрзвласникв облгацй, якстали акцонерами товариства)	xx	
Статутний капітал		xx

Різниця між номінальною вартістю розміщених акцій та ціною їх придбання власниками облігацій (у випадку, коли курс акцій при обміні перевищує їхню номінальну вартість) відображена як емісійний дохід.

Сума емісійного доходу (згідно з умовами обміну)		
Неоплачений капітал (в розрзвласникв облгацй, якстали акцонерами товариства)	xx	
Емісійний дохід		xx

Суми зобов'язань товариства за облігаціями списано на зменшення заборгованості власників облігацій з формування власного капіталу товариства:

Списання сум зобов'язань за облгацями на зменшення неоплаченого капіталу		
Зобов'язання за облгацями (в розрзвласникв облгацй)	xx	
Неоплачений капітал (у розрзвласникв облгацй, якстали акцонерами товариства)		xx

Приклад

ВАТ «Н» було випущено 500 000 конвертованих облігацій на загальну номінальну вартість 500 000 грн. терміном обігу – 2 роки.

Умови конвертації облігацій в акції, визначені при їх випуску, передбачали можливість здійснити обмін цих облігацій на прості акції товариства на момент закінчення терміну обігу облігацій з коефіцієнтом (курсом) обміну облігацій на акції – одна акція на дві облігації.

На момент погашення облігацій бажання здійснити обмін виявили власники 10 000 облігацій.

ВАТ «Н» було здійснено додатковий випуск 5 000 акцій номінальною вартістю 1 грн. для обміну їх на облігації та зареєстровано збільшення статутного капіталу.

На суму збільшення зареєстрованого статутного капіталу товариства		
Неоплачений капітал (в розрзвласникв облгацй якстали акцонерами товариства)	5 000	
Статутний капітал		5 000

Різниця між номінальною вартістю розміщених акцій та ціною їх придбання власниками облігацій відображена як емісійний дохід.

Сума емісійного доходу		
Неоплачений капітал (у розрзвласникв облгацй, якстали акцонерами товариства)	5 000	
Емісійний дохід		5 000

Суми зобов'язань товариства за облігаціями, поданими до обміну, списано на зменшення заборгованості власників облігацій з формування власного капіталу товариства:

Списання сум зобов'язань за облгацями на зменшення неоплаченого капіталу		
Зобов'язання за облгацями (в розрзвласникв облгацй)	10 000	
Неоплачений капітал (у розрзвласникв облгацй, якстали акцонерами товариства)		10 000

Зменшення статутного капіталу

Рішення про зменшення статутного фонду акціонерного товариства приймається у тому ж порядку, що і про збільшення його статутного фонду.

Зменшення статутного фонду здійснюється шляхом:

- зменшення кількості акцій шляхом викупу частини акцій у їх власників з метою анулювання цих акцій.
- зменшення номінальної вартості акцій

Рішенням акціонерного товариства про зменшення розміру статутного фонду акції, не подані для анулювання, визнаються недійсними, але не раніш як через шість місяців після доведення до відома про це всіх акціонерів передбаченим статутом способом.

Анулювання викуплених акцій

Повне або часткове анулювання викуплених акцій призводить до зменшення статутного капіталу та супроводжується внесенням відповідних змін до статуту акціонерного товариства.

При анулюванні викуплених акцій на їх балансову вартість кредитується субрахунок 451 «Вилучені акції», та дебетуються субрахунки: відповідних видів акцій в складі рахунка 40 «Статутний капітал» (на номінальну вартість анульованих акцій).

Номінальна вартість анульованих акцій		
Статутний капітал (субрахунки акціонерного товариства за видами викуплених акцій)	xx	
Вилучені акції (субрахунки за видами акцій)		xx

Якщо ціна викупу акцій, що підлягають анулюванню, перевищує їх номінальну вартість, сума перевищення ціни викупу відноситься на дебет рахунка додаткового вкладеного капіталу (тобто зменшує його). Якщо ж при цьому сума різниці перевищує сальдо цього рахунка, її залишок відноситься на рахунок нерозподіленого прибутку.

Сума, на яку ціна викупу акцій вища за їх номінальну вартість		
Емісійний дохід	Xx	
Інший додатковий капітал	Xx	
Прибуток, використаний у звітному періоді	xx	
Вилучені акції (субрахунки за видами акцій)		xx

При зворотній ситуації (викупі акцій, що підлягають анулюванню нижче номінальної вартості) різниця відноситься на збільшення додаткового вкладеного капіталу (за кредитом відповідного рахунка).

Сума, на яку ціна викупу акцій нижче їх номінальної вартості		
Вилучені акції (субрахунки за видами акцій)	xx	
Інший додатковий капітал		xx

Приклад

На обліку ВАТ «Н» знаходяться викуплені в попередньому році 5 000 простих акцій номінальною вартістю 1 грн., викуплені за курсовою вартістю 2 грн. за акцію. Загальними зборами ВАТ «Н» прийнято рішення про анулювання викуплених акцій та зменшення статутного капіталу товариства.

Номінальна вартість анульованих акцій		
Статутний капітал	5 000	
Вилучені акції		5 000

Списана сума перевищення ціни викупу над номінальною вартістю за рахунок наявного емісійного доходу

Сума, на яку ціна викупу акцій вища за їх номінальну вартість		
Емісійний дохід	5 000	
Вилучені акції		5 000

Зменшення номінальної вартості акцій

У випадку зменшення статутного капіталу шляхом зменшення номінальної вартості акцій випуск попередніх акцій анулюється і вони обмінюються на акції нового випуску з меншою номінальною вартістю у співвідношенні «один до одного». Наприклад, зменшивши статутний капітал вдвічі, товариство повинно замість однієї старої акції номінальною вартістю 2 грн. видати акціонеру одну нову акцію номінальною вартістю 1 грн.

Ця операція на перший погляд подібна до подрібнення акцій, однак на відміну від подрібнення, при якому статутний капітал залишається незмінним, а кількість акцій, яким він оформлений, збільшується (з пропорційним зменшенням їх номінальної вартості), зменшення номінальної вартості акцій спричинено зменшенням розміру самого статутного капіталу із збереженням загальної кількості випущених акцій.

При цьому акціонерне товариство відшкодовує власнику акцій збитки, пов'язані із змінами статутного фонду. Спори щодо відшкодування цих збитків вирішуються судом або арбітражним судом.

Капітал, який на вимогу учасника акціонерного товариства має бути повернутий у разі зменшення номінальної вартості акцій, обліковується на рахунок «Розрахунки з учасниками».

Сума зменшення статутного фонду за рахунок зменшення номінальної вартості акцій		
Статутний капітал	xx	
Розрахунки за іншими виплатами		xx

Існуюча в Україні практика відшкодування збитків акціонерам у зв'язку зі зменшенням статутного капіталу шляхом зменшення номінальної вартості випущених ним акцій обмежується лише виплатою акціонерам різниці між старим (більшим) та новим (меншим) номіналами акцій товариства.

Сума компенсації акціонерам		
Розрахунки за іншими виплатами	xx	
Каса		Xx
Рахунки в банках		xx

Приклад

Загальні збори ВАТ «Н» прийняли рішення про зменшення статутного капіталу з 2 000 000 грн. до 1 000 000 грн. шляхом зменшення номінальної вартості випущених акцій з 1 грн. до 50 коп. одна акція.

Здійснено анулювання попереднього випуску акцій, реєстрація акцій нового випуску з номіналом 50 коп. та зареєстровані зміни статутного капіталу. Нараховано відшкодування власникам акцій та здійснено обмін анульованих акцій на акції нового випуску.

Сума зменшення статутного фонду за рахунок зменшення номінальної вартості акцій		
Статутний капітал	1 000 000	
Розрахунки за іншими виплатами		1 000 000

Сплачена компенсація власникам акцій безготівковим розрахунком

Сума компенсації акціонерам		
Розрахунки за іншими виплатами	1 000 000	
Рахунки в банках		1 000 000

11.3. Облік нерозподіленого прибутку, резервного капіталу. Дивіденди

Однією з найважливіших складових частин власного капіталу господарського товариства є нерозподілений прибуток.

Нерозподілений прибуток – це частина чистого прибутку товариства, не виплачена у вигляді дивідендів його акціонерам.

Нерозподілений прибуток ділиться на асигновану і неасигновану частини.

Асигнована частина (або її ще називають – авторизований нерозподілений прибуток) має визначене цільове призначення (наприклад, призначений для фінансування розвитку компанії, проведення цільових програм і т.ін.).

Неасигнована частина (неавторизований нерозподілений прибуток) не має конкретного призначення.

У зарубіжних корпораціях часто встановлюються обмеження, які накладаються на суму нерозподіленого прибутку. Такі обмеження тимчасово видаляють певну суму нерозподіленого доходу із суми, яка б могла бути сплачена у вигляді дивідендів. Коли обмеження знімаються, ця сума може бути сплачена у вигляді дивідендів та використана в інший спосіб.

Обмеження нерозподіленого прибутку можуть бути добровільними або вимушеними.

Одним з найбільш застосовуваних добровільних обмежень є обмеження на нерозподілений прибуток з метою розширення підприємства. Сума нерозподіленого прибутку, обмеженого з цієї метою, часто має назву «нерозподіленого доходу, призначеного для інвестування в заводи та обладнання». Це обмеження може бути знято керівництвом корпорації в будь-який момент.

Принцип повного розкриття інформації вимагає, щоб обмеження нерозподіленого прибутку відображались у фінансових звітах або в окремих примітках до фінансових звітів. У минулому широко практикувалося відкриття для кожної цілі спеціального рахунка нерозподіленого прибутку. Ці рахунки в зарубіжних країнах часто називають «резервами», а в Україні – «фондами».

Головні принципи розподілу чистого прибутку товариства закріплені його статутом. Фактично розподіл здійснюється у відповідності до поточної та стратегічної політики, що визначається Спостережною радою і затверджується Загальними зборами акціонерів товариства. Завданням фінансового менеджмента в товаристві є пошук оптимальних шляхів розподілу прибутку. Як правило, одна частина прибутку використовується на виплату дивідендів, а інша – на розширення та оновлення виробництва, фінансові інвестиції, придбання нерухомості, створення та поповнення резервних фондів Товариства, соціальні програми та преміювання працівників Товариства, тощо.

Облік нерозподіленого прибутку ведеться на рахунку «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». На цьому рахунку ведуть облік нерозподілених прибутків та непокритих збитків, а також суми прибутку поточного та минулого року, що використані у звітному році. За кредитом рахунка відображається збільшення прибутку від усіх видів діяльності, за дебетом – сума непокритого збитку та використання прибутку.

Крім того, на цьому рахунку мають відображатися уточнення попереднього періоду як уточнення сальдо нерозподіленого прибутку на початок періоду. Ці уточнення не відображаються у звіті про прибутки та збитки. Вони закриваються в кінці попереднього періоду безпосередньо у кореспонденції з рахунком «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». Прикладами є виправлення бухгалтерських помилок, зроблених в попередньому періоді, при підрахунку зносу, доходів, активів, зобов'язань та витрат.

В залежності від результатів фінансово-господарської діяльності товариства за попередні періоди (тобто залишку на рахунку у вигляді нерозподіленого прибутку чи непокритого збитку) та фінансового результату діяльності товариства за звітній період сальдо за рахунком «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» на кінець звітного періоду може бути кредитовим (тобто позитивним – нерозподілений прибуток), або негативним (непокритий збиток).

Сума нерозподіленого прибутку зменшується за рахунок нарахованих дивідендів та відрахувань до резервного капіталу.

Сума непокритого збитку має від'ємне значення та зменшує розмір власного капіталу товариства.

Резервний капітал

Розподіляючи прибуток, акціонерне товариство повинне дотримуватися чинного законодавства, яким визначено, що товариство повинне створити резервний (страховий) фонд у розмірі, передбаченому його установчими документами, але не менш 25% від розміру статутного фонду. Розмір щорічних відрахувань до резервного фонду визначається установчими документами Товариства в розмірі не менше, ніж 5% прибутку після сплати податку на прибуток».

Облік резервного капіталу здійснюється на рахунку «Резервний капітал», який призначений для узагальнення інформації про стан та рух резервного капіталу підприємства, створеного відповідно до чинного законодавства та установчих документів, за рахунок нерозподіленого прибутку.

Здійснені відрахування від прибутку в установленому розмірі на створення (поповнення) резервного капіталу		
Прибуток нерозподілений	хх	
Резервний капітал		хх

Рахунок пасивний, за кредитом відображається створення резервів, за дебетом – їх використання. Сальдо цього рахунка кредитове і відображає залишок резервів на кінець звітного періоду.

Аналітичний облік резервного капіталу ведеться за його видами, джерелами їх утворення та напрямками використання.

Основними напрямками використання резервного капіталу є:

- списання втрачених внаслідок надзвичайних ситуацій активів;
- відшкодування фактичних витрат підприємства на усунення наслідків надзвичайних ситуацій;
- покриття збитків звітного періоду, непокритих нерозподіленим прибутком;
- виплата дивідендів за привілейованими акціями в разі нестачі нерозподіленого прибутку.

Дивіденди

Акціонери (засновники та учасники) мають право брати участь у розподілі прибутку й отримувати його частку (дивіденди).

Однак слід зазначити, що визначення дивідендів, джерел та порядку їх нарахування та сплати в українському законодавстві є суперечливим та неповним.

Положення (стандарту) бухгалтерського обліку дають наступне визначення дивідендів:

Дивіденди – частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до часток їхньої участі у власному капіталі підприємства.

Деяке інше визначення міститься в інших законодавчих актах:

Дивіденди – платіж, який провадиться юридичною особою на користь власників (довірених осіб власника) корпоративних прав, емітованих такою юридичною особою, у зв'язку з розподілом частини її прибутку.

У цьому ж законодавчому акті визначено, що у випадку ухвалення рішення щодо виплати дивідендів емітент корпоративних прав, на які нараховуються дивіденди, здійснює зазначені виплати власнику таких корпоративних прав відповідно до його частки в статутному фонді підприємства – емітента таких корпоративних прав незалежно від того, чи була діяльність такого підприємства-емітента прибутковою протягом звітного періоду за наявності інших власних джерел для виплати дивідендів.

Відповідно до Закону України «Про цінні папери і фондову біржу»:

•основним джерелом сплати дивідендів за акціями є **чистий прибуток товариства**.

Дивіденди за акціями виплачуються один раз на рік за підсумками календарного року в порядку, передбаченому статутом акціонерного товариства, за рахунок прибутку, що залишається у його розпорядженні після сплати встановлених законодавством податків, інших платежів у бюджет та процентів за банківський кредит.

Нараховані оголошені дивіденди за рахунок нерозподіленого прибутку		
Прибуток нерозподілений	xx	
Нарахований фонд дивідендів		xx

• додатковим джерелом сплати дивідендів (лише для привілейованих акцій) є **резервний фонд**.

У тому разі коли прибуток відповідного року є недостатнім, виплата дивідендів за привілейованими акціями провадиться за рахунок резервного фонду.

Нараховані оголошені дивіденди за привілейованими акціями за рахунок резервного фонду		
Резервний фонд	xx	
Нарахований фонд дивідендів		xx

Таким чином для нарахування дивідендів за привілейованими акціями існує два потенційних джерела: нерозподілений прибуток та резервний фонд, а для простих акцій лише одне джерело – нерозподілений прибуток.

Отже, привілейовані акції завжди мають привілей поточних дивідендів, тобто в першу чергу необхідно задовольнити вимоги власників привілейованих акцій, і тільки після цього залишок загальних дивідендів може бути розподілений між простими акціями. Відповідно до українського законодавства привілейовані акції можуть випускатися із фіксованим у процентах до їх номінальної вартості щорічно виплачуваним дивідендом. Виплата дивідендів провадиться у розмірі, зазначеному в акції, незалежно від розміру одержаного

товариством прибутку у відповідному році. У тому разі коли прибуток відповідного року є недостатнім, виплата дивідендів за привілейованими акціями провадиться за рахунок резервного фонду. Порядок здійснення переважного права на одержання дивідендів визначається статутом акціонерного товариства.

Найбільш розповсюдженими є привілеї кумулятивних дивідендів привілейованих акцій та привілеї некумулятивних дивідендів привілейованих акцій:

Кумулятивна привілейована акція має привілей, який визначає, що коли весь поточний дивіденд або його частину не сплачено, то несплачена сума стає заборгованими дивідендами. Відповідно, якщо привілейовані акції кумулятивні, то суму будь-яких заборгованих привілейованих дивідендів має бути сплачено до сплати будь-яких дивідендів за простими акціями.

Некумулятивні привілейовані акції не передбачають утворення заборгованості за дивідендами, тому будь-які пропущені дивіденди постійно втрачаються власниками цих привілейованих акцій.

За деякими привілейованими акціями можуть сплачуватись дивіденди, які більші за гарантовану при випуску мінімальну суму. Привілейовані акції можуть брати участь у розподілі прибутків повністю, частково або не брати взагалі. Це стосується дивідендів, які можуть бути сплачені після заборгованих дивідендів і після привілею поточного дивіденду. Українським законодавством передбачено, що якщо розмір дивідендів, що виплачуються акціонерам, за простими акціями перевищує розмір дивідендів за привілейованими акціями, власникам останніх може провадитися доплата до розміру дивідендів, виплачених іншим акціонерам.

Ухвалення рішення про виплату дивідендів віднесено до виняткових повноважень вищого органу акціонерного товариства – Загальних зборів акціонерів. Пропозиції щодо розміру фонду дивідендів готуються до розгляду на зборах Спостережною Радою товариства або правлінням.

Відповідно до чинного законодавства статут акціонерного товариства повинен містити відомості про строк та порядок виплати частки прибутку (дивідендів) один раз на рік за підсумками календарного року.

Це не є загальноприйнятою в світі нормою. Звичайною нормою є виплата дивідендів один раз на півроку або в квартал, рідше – один раз на місяць. Як правило, акціонерні товариства намагаються виплачувати дивіденди, навіть якщо їхній розмір невеликий. Це пов'язано з тим, що чекання майбутніх дивідендів є одним із найбільше значимих чинників, що впливають на вирішення інвестора про придбання акцій.

Дивіденди, зазвичай, визначаються у певній грошовій сумі на акцію або як процент від її номінальної вартості. Повідомлення про розмір дивідендів і порядок їхньої виплати товариство повинно довести до відома акціонерів. Сума дивідендів одного акціонера визначається шляхом множення дивіденду, що припадає на одну акцію, на число належних йому і цілком оплачених акцій.

Дивіденди нараховуються на акції, що випущені і знаходяться в обігу, за винятком власних акцій, придбаних товариством. Товариство зобов'язане продати або анулювати власні акції не пізніше одного року з моменту їх придбання. Протягом цього часу розподіл прибутку, а також голосування та визначення кворуму на Загальних зборах акціонерів провадяться без урахування власних акцій, придбаних товариством.

Під час виплати дивідендів необхідно брати до уваги три дати:

Дату, на яку товариство оголошує про виплату дивідендів (публічне оголошення дивідендів вже неможливо скасувати, тому зобов'язання за дивідендами виникає негайно після їх оголошення).

Дату реєстрації (дата, станом на яку визначається перелік акціонерів, які мають право на отримання дивідендів);

Дату початку виплати дивідендів (починаючи з якої акціонери можуть отримувати дивіденди).

В Україні право на отримання дивідендів мають особи, що є акціонерами даного товариства на початок строку виплати дивідендів. Дивіденди мають бути сплачені тільки тим власникам акцій, які зареєстровані на цю дату.

Персоніфіковані нараховані дивіденди по отримувачах (акціонерах) на початок виплати (за реєстром власників акцій)		
Нарахований фонд дивідендів	xx	
Рахунки за нарахованими дивідендами (субрахунки отримувачів дивідендів)		xx

Отже, зміна власника акцій товариства до цієї дати призведе до того, що дивіденди буде сплачено новому власнику. Якщо зміна відбудеться після цієї дати, то дивіденди буде сплачено колишньому власникові, новий же отримає всі наступні дивіденди (такі акції отримали назву «екс-дивіденд», тобто «після дивідендів»). Визначення ціни купівлі-продажу акцій «екс-дивіденд» здійснюється з урахуванням відсутності права на отримання дивідендів, що сплачуються за минулий рік.

Дивіденди, що сплачуються резидентами, обкладаються податком на дивіденди у джерела виплати в розмірі 30% від нарахованої суми дивідендів. При цьому підприємство, яке сплачує дивіденди, має право зменшити власні податкові зобов'язання з податку на прибуток на суму утриманого та перерахованого податку на дивіденди.

Дивіденди, що сплачуються нерезидентами, обкладаються податком у розмірі 15% від нарахованої суми дивідендів. Цей податок сплачується нерезидентом, що отримав дивіденди, якщо інше не передбачено міжнародними угодами.

Нараховано податок на дивіденди		
Розрахунки за нарахованими дивідендами (субрахунки отримувачів дивідендів)	Xx	
Розрахунки по податках		xx

Сплата *грошових* дивідендів зменшує активи (гроші) та власний капітал (нерозподілений прибуток) на загальну суму дивідендів

Сплачено грошові дивіденди		
Розрахунки за нарахованими дивідендами (субрахунки отримувачів дивідендів)	xx	
Каса Рахунки в банках		Xx xx

Існує дві основні вимоги щодо сплати грошових дивідендів:

Достатній нерозподілений прибуток. Товариство має накопичити достатню суму нерозподіленого прибутку (а також, за потреби, резервного фонду), щоб сформувати джерело нарахування дивідендів.

Наявність достатньої кількості грошових коштів. Велике кредитове сальдо рахунка «Нерозподілений прибуток» не гарантує можливості оголосити і виплатити дивіденди готівкою. Взаємозв'язку між залишками нерозподіленого прибутку і залишком готівки на будь-яку дату не існує.

Відсутність необхідної суми грошових коштів є регульованою вимогою. Деякі товариства вирішують цю проблему позичанням грошей для сплати дивідендів. Натомість відсутність джерела нарахування дивідендів – нерозподіленого прибутку, обминути неможливо.

Дивіденди можуть сплачуватись активами, відмінними від грошей, або акціями товариства. В цьому випадку вибуття відповідних активів, спрямованих на сплату дивідендів, у бухгалтерському обліку відображається як їх реалізація з одночасним зарахуванням взаємної заборгованості між акціонерним товариством і акціонером (по нарахованих дивідендах та по розрахунках з акціонером як покупцем активу).

Приклад

Загальними зборами акціонерів ВАТ «У» було прийнято рішення про грошову виплату дивідендів за підсумками 200X року. В обігу знаходилися всі випущені товариством акції (2005000 шт.) з яких:

100 000 акцій – привілейовані з фіксованим дивідендом 0,5 грн. на одну акцію

1905 000 акцій – прості

Нерозподілений прибуток товариства після сплати податків на дату оголошення дивідендів становив 40 000 грн.

Сформований резервний фонд становив 200 000 грн.

Визначено суму дивідендів до сплати по привілейованих акціях: $100000 \cdot 0.5 = 50000$ грн.

Використане основне джерело нарахування дивідендів:

Нараховані та списані дивіденди за привілейованими акціями за рахунок нерозподіленого прибутку		
Прибуток нерозподілений	40000	
Нарахований фонд дивідендів		40000

Використано додаткове джерело нарахування дивідендів

Нараховані та списані дивіденди за привілейованими акціями за рахунок резервного фонду		
Резервний фонд	10000	
Нарахований фонд дивідендів		10000

Визначено коло власників акцій, які мають право на отримання дивідендів (всі власники – резиденти):

Персоналізовані нараховані дивіденди по отримувачах (акціонерах) на початок виплати (за реєстром власників привілейованих акцій)		
Нарахований фонд дивідендів	50000	
Розрахунки за нарахованими дивідендами (субрахунки отримувачів дивідендів)		50000

Нараховано податок на дивіденди: $50000 \cdot 0,25 = 12500$

Нараховано податок на дивіденди		
Розрахунки за нарахованими дивідендами (субрахунки отримувачів дивідендів)	12500	
Розрахунки по податках		12500

Сплачені грошові дивіденди наявними грошовими коштами безготівковим розрахунком:

Сплачено грошові дивіденди		
Розрахунки за нарахованими дивідендами (субрахунки отримувачів дивідендів)	35000	
Рахунки в банках		35000

За відсутності джерела, дивіденди по простих акціях за 200X рік не нараховуються.

Задачі

Задача 1

Громадяни А, В, С вирішили заснувати Відкрите акціонерне товариство «Х» (ВАТ «Х»). Ними було зареєстровано інформацію про випуск акцій ВАТ «Х», та оголошено передплату терміном 6 місяців на 100 000 акцій номінальною вартістю однієї акції 1 грн. з розміщенням акцій за номінальною вартістю та умовою внесення на момент підписки 30 % вартості акцій грошовими коштами.

За період передплати, загалом була здійснена підписка на 95 000 акцій. Кожен з засновників передплатив по 10 000 акцій.

Після проведення установчих зборів та реєстрації випуску акцій та статуту товариства із зазначенням фактично сформованого статутного капіталу в обліку було відображено статутний капітал ВАТ «Х».

Необхідно визначити

1. Розмір зареєстрованого статутного капіталу
 2. Мінімальну кількість акцій, якими повинні володіти засновники протягом перших двох років існування ВАТ «Х»
 3. Розмір неоплаченого капіталу ВАТ «Х» на момент реєстрації статутного капіталу
- Складіть записи по рахунках, необхідні для відображення в обліку здійснених операцій

Задача 2

Товариство з обмеженою відповідальністю «В», Приватне підприємство «С» та Закрите акціонерне товариство «Е» вирішили заснувати Відкрите акціонерне товариство «У» (ВАТ «У»). Ними було зареєстровано інформацію про випуск акцій ВАТ «У», та оголошено передплату терміном 5 місяців на 2 000 000 акцій номінальною вартістю однієї акції 50 коп. з розміщенням акцій за номінальною вартістю.

Засновники сплатили належні їм акції повністю:

ТОВ «В» в якості внеску до статутного фонду внесено грошові кошти в національній валюті безготівковим розрахунком на суму 100 000 грн.

ПП «С» в якості внеску до статутного фонду внесена (за оціночною вартістю) сировина на суму 150 000 грн.

ЗАТ «Е» в якості внеску до статутного фонду внесено виробничі основні фонди (за оціночною вартістю) 250 000 грн.

Передплатникам акцій було визначено умову внесення на момент підписки 50 % вартості акцій грошовими коштами.

За період передплати, крім акцій засновників було підписано 1 125 000 акцій з оплатою вартості акцій грошовими коштами в національній валюті безготівковими розрахунками.

Після проведення установчих зборів та реєстрації випуску акцій та статуту товариства із зазначенням фактично сформованого статутного капіталу в обліку було відображено статутний капітал ВАТ «У».

Необхідно визначити

1. Розмір зареєстрованого статутного капіталу
2. Якою кількістю акцій володіє кожен з засновників
3. Розмір неоплаченого капіталу ВАТ «У» на момент реєстрації статутного капіталу.

Складіть записи по рахунках, необхідні для відображення в обліку здійснених операцій.

Задача 3

Відкрите акціонерне товариство «К», Приватне підприємство «А» та Закрите акціонерне товариство «Е» вирішили заснувати Відкрите акціонерне товариство «Н» (ВАТ «Н»). Ними було зареєстровано інформацію про випуск акцій ВАТ «Н» та оголошено передплату терміном 2 місяця на 5 000 000 акцій номінальною вартістю однієї акції 5 грн.. з розміщенням акцій за номінальною вартістю. Передплатникам акцій було визначено умову внесення на момент підписки 30% вартості акцій грошовими коштами. Засновники передплатили 27% оголошених до випуску акцій (ВАТ «К» – 7%, ПП«А»-10%, ЗАТ«Е» – 10%).

За період передплати крім акцій засновників було підписано 4 622 320 акцій з оплатою вартості акцій грошовими коштами в національній валюті безготівковими розрахунками.

Після закінчення терміну підписки за рішенням установчих зборів статутний капітал було визначено в розмірі оголошеної передплати акцій.

Після проведення установчих зборів та реєстрації випуску акцій та статуту товариства із зазначенням фактично сформованого статутного капіталу в обліку було відображено статутний капітал ВАТ «Н».

Необхідно визначити

1. Розмір зареєстрованого статутного капіталу
2. Якою кількістю акцій володіє кожен з засновників
3. Розмір неоплаченого капіталу ВАТ «Н» на момент реєстрації статутного капіталу.
4. Розмір заборгованості по незадовільненій підписці на акції та термін її погашення.

Складіть записи по рахунках, необхідні для відображення в обліку здійснених операцій.

Задача 4

Загальними зборами Відкритого акціонерного товариства «Р» (ВАТ «Р») прийнято рішення про збільшення статутного капіталу на суму 2 000 0000 грн. Повністю внесений статутний капітал ВАТ «Р» на момент прийняття цього рішення становив 5 000 000 грн.

ВАТ «Р» була зареєстрована інформація про випуск акцій та оголошено передплату терміном 6 місяців на 400 000 акцій з розміщенням акцій за вартістю, яка дорівнює 2 номінальній вартості акцій.

Передплатникам акцій було визначено умову внесення на момент підписки 50 % вартості акцій грошовими коштами.

За період передплати було підписано 357 563 акції. Передплатниками акцій було внесено на момент підписки грошові кошти в національній валюті за безготівковим розрахунком.

Після проведення зборів акціонерів та реєстрації випуску акцій та статуту товариства із зазначенням фактично сформованого статутного капіталу в обліку було відображено збільшення статутного капіталу ВАТ «Р».

Погашення заборгованості по підписці здійснювалося згідно зі статутом ВАТ «Р» протягом трьох місяців. Передплатники акцій ВАТ «Р» своєчасно погасили заборгованість за підписані акції грошовими коштами безготівковим розрахунком:

Необхідно визначити

1. Номінальну вартість акції ВАТ «Р».
2. Розмір зареєстрованого статутного капіталу після закінчення додаткової підписки
3. Розмір додаткового внесеного капіталу, сформованого за підпискою.

Складіть записи по рахунках, необхідні для відображення в обліку здійснених операцій.

Задача 5

Загальними зборами акціонерів ВАТ «К» було прийнято рішення про грошову виплату дивідендів однакового розміру по всіх категоріях акцій товариства за підсумками 200X року з нарахуванням дивідендів в межах наявних джерел виплати дивідендів без копійок.

В обігу знаходилися 2 000 680 акцій (з 3 000 000 акцій, випущених товариством) з яких:

300 000 акцій – привелейовані з фіксованим дивідендом 1 грн. на одну акцію

1 700 680 акцій – прості

Нерозподілений прибуток товариства після сплати податків на дату оголошення дивідендів становив 4100 000 грн.

Сформований резервний фонд становив 1 000 000 грн.

Податок на дивіденди нараховано за ставкою 30%.

Грошові дивіденди сплачені наявними грошовими коштами безготівковим розрахунком

Необхідно визначити

1. Джерело нарахування дивідендів
2. Суму фонду виплати дивідендів
3. Суму дивідендів до сплати по акціях

Складіть записи по рахунках, необхідні для відображення в обліку здійснених операцій.

Задача 6

Загальними зборами акціонерів ВАТ «Н» було прийнято рішення про грошову виплату дивідендів за підсумками 200X року в повному обсязі нерозподіленого прибутку. В обігу знаходилися всі випущені товариством акції: 2 000 000 простих акцій, в тому числі у власності:

ВАТ «Е» – 1500 000 акцій

ТОВ «І» – 250 000 акцій

ПП «Х» – 250 000 акцій

Нерозподілений прибуток товариства після сплати податків на дату оголошення дивідендів становив 6 000 000 грн.

Сформований резервний фонд становив 1 500 000 грн.

На момент початку сплати дивідендів акції знаходилися у власності:

ВАТ «Е» – 1000 000 акцій

ЗАТ «У» – 500 000 акцій

ТОВ «І» – 250 000 акцій

ПП «Х» – 250 000 акцій

Грошові дивіденди сплачуються наявними грошовими коштами безготівковим розрахунком протягом 3 місяців з моменту початку сплати дивідендів. Податок на дивіденди нараховано за ставкою 30%.

Акціонер ПП «Х», не отримавши дивідендів, продав належні йому акції після дати початку сплати дивідендів у власність ТОВ «І».

Необхідно визначити

1. Суму фонду виплати дивідендів.
2. Джерело нарахування дивідендів.
3. Суму дивідендів до сплати по акціях.
4. Коло власників акцій які мають право на отримання дивідендів.
5. Суми дивідендів належні до сплати конкретним акціонерам.

Складіть записи по рахунках, необхідні для відображення в обліку здійснених операцій.

Задача 7

Загальними зборами ВАТ «У» прийнято рішення про викуп акцій власного випуску у всіх акціонерів, які цього вимагатимуть, за ціною викупу 1.2 номінальної вартості зі сплатою грошовими коштами безготівковим розрахунком протягом 10 днів з моменту передачі акцій.

З акціонерами, які виявили бажання, були укладені угоди про викуп належних їм акцій в кількості 307 530 шт. загальною номінальною вартістю 153 765 грн. та здійснено повний розрахунок.

Необхідно визначити

1. Суму коштів, сплачених акціонерам

Складіть записи по рахунках, необхідні для відображення в обліку здійснених операцій.

Задача 8

На обліку ВАТ «Н» знаходяться викуплені в попередньому році 200 000 простих акцій номінальною вартістю 1 грн., викуплені за курсовою вартістю 1.5 грн. за акцію.

Статутний капітал становить 2 000 000 грн.

Загальними зборами ВАТ «Н» прийнято рішення про:

анулювання 100 000 викуплених акцій та зменшення статутного капіталу товариства. повторне розміщення раніше викуплених акцій в кількості 100 000 шт. за грошові кошти безготівковим розрахунком

ВАТ «Н» було знайдено

Покупця 1 на 45000 акцій за ціною, яка дорівнює ціні викупу

Покупця 2 на 55000 акцій за ціною, яка дорівнює номінальній вартості акцій

Кошти в оплату повторно розміщуваних акцій отримані своєчасно, відповідно до умов укладених договорів.

Статутний капітал зменшено на номінальну вартість анульованих акцій та внесено відповідні зміни в установчі документи.

Необхідно визначити

1. Розмір зареєстрованого статутного капіталу після зміни установчих документів

Складіть записи по рахунках, необхідні для відображення в обліку здійснених операцій.

Задача 9

Загальними зборами акціонерів ВАТ «Р» було прийнято рішення про виплату дивідендів за підсумками 200X року в повному обсязі нерозподіленого прибутку. В обігу знаходилися всі випущені товариством акції: 1500 000 простих акцій, в тому числі у власності:

ВАТ «Х» – 500 000 акцій

ТОВ «І» – 750 000 акцій

ПП «Т» – 250 000 акцій

Нерозподілений прибуток товариства після сплати податків на дату оголошення дивідендів становив 6 000 000 грн.

Загальними зборами акціонерів прийняте рішення про виплату дивідендів акціями нового випуску (реінвестування дивідендів) на половину від суми нарахованих дивідендів. Акції реалізуються по курсовій вартості 2 грн. за акцію номінальною вартістю 1 грн.

На момент початку сплати дивідендів акції знаходилися у власності:

ВАТ «Х» – 500 000 акцій

ЗАТ «У» – 750 000 акцій

ПП «Т» – 250 000 акцій

Було зареєстровано випуск додаткових акцій та збільшення статутного капіталу.

Грошові дивіденди сплачуються наявними грошовими коштами безготівковим розрахунком протягом 3 місяців з моменту початку сплати дивідендів. Податок на дивіденди нараховано за ставкою 30%.

Акціонер ПП «Х», не звернувшись за отриманням дивідендів, продав належні йому акції на які було нараховано дивіденди після дати початку сплати дивідендів у власність ТОВ «К».

Необхідно визначити

1. Суму фонду виплати дивідендів

2. Коло власників акцій які мають право на отримання дивідендів

3. Структуру виплачуваного дивіденду

4. Суми та форму дивідендів належних до сплати конкретним акціонерам

Складіть записи по рахунках, необхідні для відображення в обліку здійснених операцій.